

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

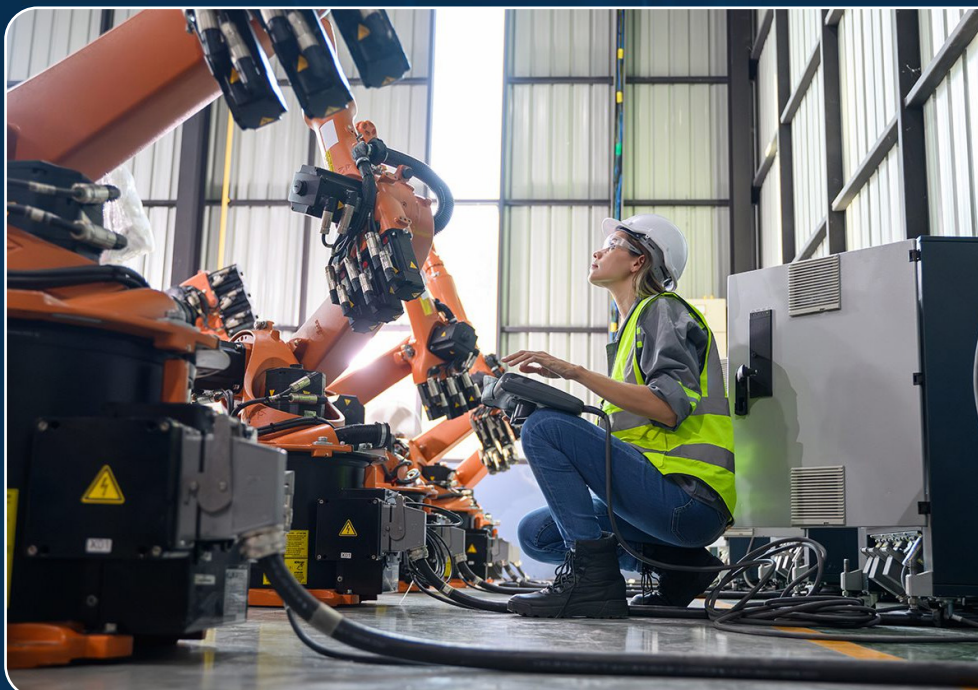

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 156 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'liqinova	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
Turayeva Gulizahro	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
Даниярова Улбосын Куатбаевна	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
Soliyev Azizbek Kamoldinovich	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
Голышева Елена Вячеславовна	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
Уринов Адхамжон Акбарович	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
A.Xakimov, X.Xakimov	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
Xusanova Maloxat Mengnorovna	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
Saidova Kamola Xoshimovna	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARNING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI

Karimov Nodirbek

Namangan davlat texnika universiteti

Mustaqil tadqiqotchisi

Email: nodirbekkarimov400@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekistonning kichik biznesida iqtisodiy ko'rsatkichlarni oshirishda innovatsiyalarning muhim o'rni yoritiladi. Unda zamonaviy texnologiyalar, raqamli vositalar va ijodiy boshqaruv amaliyotlari kabi innovatsion strategiyalarni joriy etish samaradorlikni oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va bozor raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qilishi ko'rsatiladi. Tadqiqot kichik biznes o'sishini rag'batlantirish maqsadida innovatsiyalardan muvaffaqiyatli foydalangan qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish kabi muayyan sektorlarni tahlil qiladi. Shuningdek, soliq imtiyozlari, moliyaviy yordam va texnologiyalarni uzatish tashabbuslari kabi innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan hukumat siyosati va dasturlari muhokama etiladi. Potensial yechimlar bilan birga innovatsiyalarni joriy etishga to'sqinlik qilayotgan muammolar ham tahlil qilinadi. Tadbirkorlar o'rtasida innovatsiya madaniyatini kuchaytirish O'zbekistonning umumiy iqtisodiy rivojlanishiga, ishsizlikni kamaytirishga va milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga sezilarli hissa qo'shishi mumkin. Amaliy misollarni yoritish va siyosat bo'yicha tavsiyalar berish orqali maqola siyosatchilar, biznes egalari hamda innovatsiyalar yordamida kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qiziqqan tadqiqotchilar uchun qimmatli manba vazifasini bajaradi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy manfaatlar, innovatsiyalar, kichik biznes, O'zbekiston, o'sish, texnologiya, raqobatbardoshlik, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, samaradorlik, tadbirkorlik, siyosat, diversifikatsiya.

Abstract. This article highlights the crucial role of innovations in improving the economic performance of small businesses in Uzbekistan. It demonstrates how the adoption of innovative strategies — such as modern technologies, digital tools, and creative management practices — can enhance efficiency, reduce operational costs, and strengthen market competitiveness. The research examines specific sectors, including agriculture, manufacturing, and services, where innovations have been successfully applied to stimulate small business growth. It also discusses government policies and programs supporting innovation, such as tax incentives, financial assistance, and technology transfer initiatives. Alongside potential solutions, the study analyzes challenges that hinder the implementation of innovations. Strengthening an innovation culture among entrepreneurs can significantly contribute to Uzbekistan's overall economic development, reduce unemployment, and promote national economic diversification. By providing practical examples and policy recommendations, the article serves as a valuable resource for policymakers, business owners, and researchers interested in fostering the economic development of small businesses through innovation.

Keywords: economic benefits, innovation, small business, Uzbekistan, growth, technology, competitiveness, government support, efficiency, entrepreneurship, policy, diversification.

Аннотация. В данной статье раскрывается важная роль инноваций в повышении экономических показателей малого бизнеса Узбекистана. Показано, что внедрение инновационных стратегий, включая современные технологии, цифровые инструменты и креативные управленческие практики, способствует росту эффективности, снижению операционных затрат и укреплению рыночной конкурентоспособности. В исследовании анализируются сектора, где инновации успешно применяются для стимулирования роста малого бизнеса, такие как сельское хозяйство, производство и сфера услуг. Также рассматриваются государственные программы и политика по поддержке инноваций, включая налоговые льготы, финансовую помощь и инициативы по передаче технологий. Наряду с потенциальными решениями изучаются проблемы, препятствующие внедрению инноваций. Укрепление инновационной культуры среди предпринимателей может существенно способствовать общему экономическому развитию Узбекистана, сокращению безработицы и диверсификации национальной экономики. Представленные практические примеры и рекомендации делают статью ценным ресурсом для политиков, владельцев бизнеса и исследователей, заинтересованных в поддержке экономического развития малого бизнеса за счёт инноваций.

Ключевые слова: экономические выгоды, инновации, малый бизнес, Узбекистан, рост, технологии, конкурентоспособность, государственная поддержка, эффективность, предпринимательство, политика, диверсификация.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekistonda kichik biznes mamlakat iqtisodiy manzarasining muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Mamlakat o'z iqtisodiyotini diversifikatsiya qilishga intilayotgan bir paytda kichik korxonalar yangi ish o'rinlari yaratish, qashshoqlikni qisqartirish va umumiy iqtisodiy rivojlanishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Biroq doimiy rivojlanayotgan global bozorda raqobatbardosh bo'lib qolish uchun ushbu korxonalar samaradorlikni oshiradigan va barqaror o'sishni ta'minlaydigan innovatsion amaliyotlarni qo'llashlari zarur.

Innovatsiyalar endi kichik biznes uchun hashamat emas, balki zaruriyatdir. Yangi texnologiyalar, raqamli yechimlar va innovatsion boshqaruv amaliyotlarini integratsiyalash orqali korxonalar operatsiyalarni soddalashtirishi, xarajatlarni kamaytirishi va iste'molchilar talablarini ancha samarali qondirishi mumkin. Innovatsiyalarni joriy etish kichik korxonalarga yangi bozorlarga chiqish, mahsulot sifatini oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash imkonini beradi, bu esa rentabellikning ortishi va uzoq muddatli barqaror muvaffaqiyatga xizmat qiladi.

O'zbekistonda hukumat iqtisodiy o'sish uchun innovatsiyalarning ahamiyatini e'tirof etib, kichik biznesni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bir qator tashabbuslarni ilgari surgan. Ushbu tashabbuslar soliq imtiyozlari, moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish va texnologik yutuqlarni rag'batlantirishga yo'naltirilgan dasturlarni o'z ichiga oladi.

Ushbu maqolada O'zbekistonda kichik biznesga innovatsiyalarni joriy etishning iqtisodiy foydalari tahlil qilinadi. Unda innovatsiyalar o'sishni qanday rag'batlantirishi, samaradorlikni oshirishi va kichik biznesning mahalliy hamda global bozorlarda raqobatbardoshligini kuchaytirishi mumkinligi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada kichik biznes egalari duch kelayotgan asosiy muammolar yoritilib, innovatsiya madaniyatini kuchaytirish uchun mavjud to'siqlarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar beriladi. Yakunda maqola innovatsiyalar kichik biznesning va O'zbekiston iqtisodiyotining kelajakdagi rivojlanishi uchun hal qiluvchi omil ekanligini asoslashga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

To'rayevna S.N. tadqiqotida O'zbekiston Respublikasida xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida aholini ish bilan bandligini ta'minlashda innovatsion yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqolada raqamli iqtisodiyot, masofaviy ish o'rinlari, startaplar va texnoparklar, yashil iqtisodiyot va ekologik tadbirkorlik, shuningdek, agrobiznes hamda xizmat ko'rsatish sohalarida yangi innovatsion imkoniyatlar ko'rib chiqiladi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish, yangi kasb-hunarlarni o'rgatish va qayta tayyorlash dasturlari orqali yangi ish o'rinlari yaratish, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va barqaror rivojlanishga erishish yo'llari tahlil qilinadi. Maqola mamlakatda tadbirkorlik hamda aholini ish bilan band qilish masalalarida innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini yoritib beradi [2].

Toxirov Rustam o'z tadqiqotida bulutli texnologiya ("cloud") tushunchasi, uning tadbirkorlik subyektlarida ma'lumotlarni saqlash, tahlil qilish va boshqa dolzarb operatsiyalardagi ahamiyatini tahlil qilgan. Tadbirkorlikning turli yo'nalishlarida ushbu texnologiyaning xizmat turlari — SaaS, PaaS va IaaS — qo'llanishining ahamiyati, dolzarbligi va afzalliklari (adabiyotlar tahlilida turli sohalaridagi misollar keltirilgan), shuningdek, ehtimoliy xavflari hamda texnologiyani tatbiq etishning mohiyati yoritilgan va amaliy tavsiyalar berilgan. Ushbu xizmatlar tadbirkorlarga virtual kompyuterlar, serverlar, shablonlar va tarmoqlarni boshqarish uchun zarur bo'lgan har qanday tizimni taqdim etadi. Bu esa tadbirkorlarga o'zlariga kerakli kompyuter infratuzilmasini shakllantirish imkonini beradi [3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi kichik biznesga innovatsiyalarni joriy etish bo'yicha ma'lumotlarni O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ochiq ma'lumotlari, hukumat hisobotlari, ilmiy manbalar hamda so'nggi yillardagi hududlar kesimidagi statistik ko'rsatkichlar asosida yig'ish va ularni qiyosiy, trendli hamda tizimli tahlil usullari orqali baholashga tayandi; natijalar iqtisodiy dinamikani aniqlash va xulosalar shakllantirishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda kichik biznesga innovatsiyalarning joriy etilishi katta iqtisodiy samaralar berayotganini turli sohalaridagi tadqiqotlar va amaliy misollar ko'payib borayotgani tasdiqlaydi. Innovatsion strategiyalarni qabul qilish natijalari mahsuldorlikni oshirish, raqobatbardoshlikni kuchaytirish va kichik korxonalar uchun bozor imkoniyatlarini kengaytirishda ayniqsa ta'sir ko'rsatdi.

Innovatsiyalarning eng muhim natijalaridan biri operatsion samaradorlikning oshishidir. Raqamli vositalar, avtomatlashtirish va texnologiyaga asoslangan jarayonlarni qo'llagan kichik korxonalar operatsion xarajatlar kamayganini va resurslarni taqsimlash yaxshilanganini ta'kidlaydi. Masalan, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish tarmoqlaridagi korxonalar aniq dehqonchilik hamda ilg'or texnikani uyg'unlashtirgan holda ekinlar hosildorligini oshirishga, chiqindilarni kamaytirishga va ishlab chiqarish hajmini kengaytirishga erishgan. Ushbu operatsion takomillashtirish rentabellikning oshishiga xizmat qilgan va kichik biznesga o'sish hamda kengayish uchun qayta sarmoya kiritish imkonini bergan.

Innovatsiyalar bozorni diversifikatsiya qilish uchun ham muhim katalizator bo'lmoqda. Elektron tijorat platformalari, ijtimoiy media marketingi va boshqa raqamli yechimlarni joriy etgan kichik biznes yangi ichki hamda xalqaro bozorlarga kirishga muvaffaq bo'lmoqda. An'anaviy savdo kanallariga bog'liqlikning kamayishi korxonalarga kengroq mijozlar bazasiga chiqish imkonini bergan, natijada sotuvlar va brend ko'rinishi oshgan. Bundan tashqari, noyob mahalliy mahsulotlarni taklif qilish yoki mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash kabi yo'nalishlarda innovatsiyalarni qo'llagan kichik korxonalar raqobatchilarga nisbatan ustunlikka erishgan.

Innovatsiyalarning iqtisodiy ta'siri korxonalarning o'zidan tashqariga ham ta'sir qiladi. Kichik biznesning raqobatbardoshligi va daromadliligi oshgani sari ular yangi ish o'rinlari yaratishga hissa qo'shadi va mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondagi innovatsion kichik korxonalar yangi ish o'rinlari yaratilishida, ayniqsa qishloq hududlarida, muhim rol o'ynab, ishsizlikni kamaytirishga sezilarli hissa qo'shgan.

Bunday ijobiy natijalarga qaramay, moliyalashtirish imkoniyatlarining cheklanganligi va hukumat tomonidan yanada kengroq qo'llab-quvvatlashga ehtiyoj kabi muammolar hanz mavjud. Shunga qaramay, mavjud dalillar innovatsiyalar O'zbekistonda kichik biznes uchun asosiy iqtisodiy drayverlardan biri bo'lib, ichki va xalqaro bozorlarda barqarorlik, o'sish hamda raqobatbardoshlikning ortishiga xizmat qilayotganini yaqqol ko'rsatadi (1-jadval).

1-jadval. Kichik biznes va mikrofirmalar tomonidan ishlab chiqarilgan innovatsion tovarlar, ishlar, xizmatlar hajmi (mlrd.so'm)¹

№	Respublika va viloyatlar	2019-yil	2020-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2023-yilning 2022-yilga farqi (%)
1	O'zbekiston Respublikasi	845,5	14129,1	10667	11 470,1	12441,9	8,5
2	Qoraqalpog'iston Respublikasi	138,7	162,5	105,5	132,0	188,2	42,6
3	Andijon	228,2	1440,8	121,8	219,8	409,3	86,2
4	Buxoro	230,9	415	236,6	310,2	111,1	-64,2
5	Jizzax	559	456,5	157,3	61,3	63,5	3,6
6	Qashqadaryo	326,5	412,9	894,9	1 232,4	550,7	-55,3
7	Navoiy	371,3	472,8	632,6	886,7	2464,1	177,9
8	Namangan	727,7	384,7	351,2	151,6	66,3	-56,3
9	Samarqand	542,3	1060,2	613	490,8	771,8	57,3
10	Surxandaryo	98,6	296,4	177,3	218,3	1232,9	464,8
11	Sirdaryo	459,5	663,8	581,5	403,6	383	-5,1
12	Toshkent	1503,5	2243,4	980	1 053,4	1284,5	21,9
13	Farg'ona	593,7	1466,6	491,5	531,1	343,6	-35,3
14	Xorazm	610,3	75,8	167,2	453,0	1121,8	147,6
15	Toshkent shahri	2065,1	5877,7	5156,3	5 325,9	3451,1	-35,2

Yuqoridagi 1-jadvalda O'zbekiston Respublikasi bo'yicha kichik biznes va mikrofirmalar tomonidan ishlab chiqarilgan innovatsion tovarlar, ishlar va xizmatlar hajmi 2019–2023-yillar davrida keltirilgan. Jadvalda ko'rsatilgan natijalar hududlar bo'yicha innovatsion faoliyatning o'sishi va pasayishini aks ettiradi.

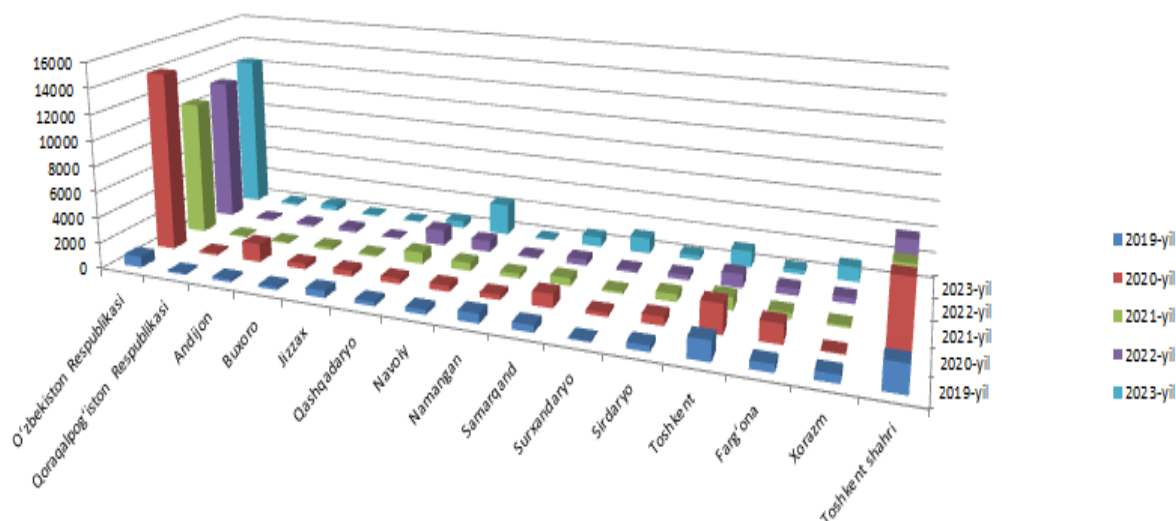
O'zbekiston bo'yicha 2023-yilda jami hajm 12 441,9 milliard so'mni tashkil etib, 2022-yilga nisbatan 8,5% o'sish qayd etilgan. Biroq ayrim viloyatlarda sezilarli farqlar mavjud. Masalan, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Andijon viloyatida innovatsion tovarlar hajmi mos ravishda 42,6% va 86,2% ga oshgan.

1 Manba: Muallif tomonidan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlari asosida tayyorlandi

Shuningdek, Surxandaryo viloyatida 464,8% o'sish kuzatilgan bo'lib, bu hududda innovatsion faoliyatning jadal rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, ko'plab hududlarda innovatsion tovarlar hajmining o'sishi iqtisodiy rivojlanish hamda kichik biznesning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga ayrim hududlarda innovatsiyalarni rivojlantirishda muammolar mavjudligini ham ta'kidlash lozim (1-rasm) [4].

1-rasm. Kichik biznes va mikrofirmalar tomonidan ishlab chiqarilgan innovatsion tovarlar, ishlar, xizmatlar hajmi²

O'zbekistonda kichik biznesga innovatsiyalarni joriy etishning iqtisodiy foydalari ko'p qirrali bo'lib, unumdorlik, raqobatbardoshlik va barqaror o'sish sur'atlariga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kichik biznes O'zbekiston iqtisodiyotida hal qiluvchi o'rin tutib, aholi bandligini ta'minlash, qashshoqlikni kamaytirish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga hissa qo'shmoqda. Biroq ichki va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo'lib qolish uchun bu korxonalar innovatsiyalarni taraqqiyotning asosiy omili sifatida qabul qilishlari zarur.

Innovatsiyalarning asosiy iqtisodiy afzalliklaridan biri samaradorlikni oshirishdir. Yangi texnologiyalar, avtomatlashtirish va raqamli yechimlarni o'zlashtirgan kichik korxonalar operatsiyalarni soddalashtirishi, xarajatlarni kamaytirishi va unumdorlikni oshirishi mumkin. Masalan, buxgalteriya hisobi, inventarizatsiyani boshqarish yoki mijozlar bilan aloqalar uchun zamonaviy dasturiy vositalarning integratsiyasi korxonalarga o'sish va rivojlanishga e'tibor qaratish uchun resurslarni bo'shatib, ish jarayonining silliq kechishiga yordam beradi. Qishloq xo'jaligida aniq dehqonchilik texnologiyalarini joriy etish fermerlarga xarajatlarni minimallashtirish bilan birga mahsulot ishlab chiqarishni optimallashtirish imkonini berib, yuqori daromadlilikka erishishga hamda mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligiga hissa qo'shadi [5].

Innovatsiyalar, shuningdek, mahsulot va xizmatlar diversifikatsiyasini rag'batlantiradi. Bu korxonalarga o'zgaruvchan iste'molchilar talabiga moslashish va yangi bozorlarni o'rganish imkonini beradi. Globallashtiruv sharoitida kuchayib borayotgan raqobat sababli bu jarayon yanada dolzarbdir. Noyob mahsulot yoki xizmatlarni taklif qilgan kichik korxonalar o'zlarini ajratib ko'rsatishi, yangi mijozlar jalb qilishi va savdoni oshirishi mumkin. Elektron tijorat va raqamli marketingning rivojlanishi kichik biznesga ham mahalliy, ham xalqaro miqyosda mijozlar bazasini kengaytirish, yangi daromad manbalarini yaratish va global raqobatbardoshlikni oshirishga imkon beradi.

Umuman olganda, innovatsiyalar O'zbekistonda kichik biznes uchun iqtisodiy o'sishning asosiy omili hisoblanadi. Bu jarayon samaradorlikni oshiradi, yangi bozorlarni ochadi va umumiy raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga innovatsiyalar oldidagi qiyinchiliklarni yengish uchun doimiy siyosiy qo'llab-quvvatlash, infratuzilmani rivojlantirish va moliyalashtirish imkoniyatlaridan samarali foydalanish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda kichik biznesga innovatsiyalarning joriy etilishi iqtisodiy o'sish va taraqqiyotning muhim katalizatori ekanligi isbotlangan. Kichik biznes mamlakat iqtisodiy tuzilmasida markaziy o'rinni egallaydi

2 Manba: Muallif tomonidan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlari asosida tayyorlandi

va bu sektorda innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash hosildorlikni oshirish, bozorni diversifikatsiya qilish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish kabi ko'plab ijobiy natijalar beradi. O'zbekiston bozorga yo'naltirilgan iqtisodiyotga o'tishda davom etar ekan, barqaror iqtisodiy taraqqiyot uchun kichik biznesni rivojlantirishda innovatsiyalarning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

Innovatsiyalarning ijobiy iqtisodiy ta'siri aniq ko'rinmoqda. O'zbekistondagi kichik biznes ilg'or texnologiyalarni, raqamli vositalarni va zamonaviy boshqaruv usullarini o'zlashtirib, faoliyat samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish hamda mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilashga erishgan. Ushbu innovatsiyalar korxonalarning nafaqat mahalliy bozorda raqobatbardoshligini kuchaytirgan, balki xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirib, daromad va rentabellikning o'sishiga xizmat qilgan. Qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish va chakana savdo sohalaridagi innovatsion amaliyotlar yangi ish o'rinlari yaratish, qashshoqlikni kamaytirish va ayniqsa qishloq hududlaridagi turmush darajasini yaxshilashga yordam bergan.

Mavjud muammolarni bartaraf etish uchun hukumat va xususiy sektor tadqiqot va ishlanmalarni rag'batlantirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va innovatsiyalar uchun ijobiy muhit yaratish bo'yicha hamkorlikda faol harakat qilishi zarur. O'zbekistonda kichik biznesga innovatsiyalarni joriy etishning iqtisodiy foydasi beqiyosdir. Innovatsiyalar nafaqat biznesni rivojlantirish omili, balki milliy iqtisodiy taraqqiyotning hal qiluvchi drayveridir. Mamlakat innovatsiyalarga asoslangan iqtisodiyot yo'nalishida rivojlanishda davom etar ekan, kichik biznes bu o'zgarishlarning markazida bo'lib, yanada dinamik, raqobatbardosh va barqaror iqtisodiyot qurilishiga sezilarli hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ibrohimov, B. (2024). O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatning ahamiyati va o'rni.
2. To'rayevna, S. N. (2024). O'ZBEKISTONDAGI XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AHOLINI ISH BILAN BANDLIGINI TASHKIL ETISHNING INNOVATSION XUSUSIYATLARI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(08), 113-118.
3. Toxirov Rustam. (2024). TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDABULUTLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI. Kokand University Research Base, 549-552.
4. O'zbekiston Respublikasi prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlari (stat.uz):
5. Ibrahimovich, R. B., Ugli, I. B. B., & Ugli, I. B. B. (2023). INNOVATIVE REFORMS IN AGRICULTURE DEVELOPMENT. The American Journal of Management and Economics Innovations, 5(03), 9-13.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100